

یرواند آبراهامیان

کودتای

کودتای ۱۳۳۲ سازمان سیا و ریشه‌های روابط ایران
و ایالات متحده در عصر جدید

ترجمه

ناصر زرافشان

مؤسسه انتشارات نگاه

تهران، ۱۳۹۳

آبراهامیان، یرواند، ۱۹۴۰ - م. Abrahamian, Ervand

کودتا: ۱۳۳۲، سیا و ریشه‌های روابط جدید ایران و ایالات متحده / یرواند آبراهامیان؛ ترجمه ناصر زرافشان.

تهران: مؤسسه انتشارات نگاه، ۱۳۹۲، ۳۱۲ ص.

ISBN: 978-964-351-904-9

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

عنوان اصلی: The coup: 1953, the CIA, and the roots of modern U.S.-Iranian relations, c2013

کتاب حاضر با عناوین مختلف توسط ناشران متفاوت منتشر شده است.

۱. نفت - ایران - صنعت و تجارت - جنبه‌های سیاسی - تاریخ - قرن ۱۴، ۲. نفت - ایالات متحده - صنعت و تجارت -

جنبه‌های سیاسی - تاریخ - قرن ۲۰ م. ۳. ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۲۰-۱۳۵۷ - کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲.

ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۲۰-۱۳۵۷. ۵. ایران - روابط خارجی - ایالات متحده. ۶. ایالات متحده - روابط خارجی - ایران.

۱. ایران - روابط خارجی - انگلستان. ۸. انگلستان - روابط خارجی - ایران. الف. زرافشان، ناصر، ۱۳۲۵ -، مترجم.

ب ۱۳۹۲ DSR ۱۵۱۹/۲ ک۹ ۹۵۵/۸۲۴۰۴۵

شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۸۰۱۸۲

یرواند آبراهامیان

کودتا

ترجمه ناصر زرافشان

چاپ اول: ۱۳۹۲، لیتوگرافی: اطلس چاپ

چاپ: مروی، شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۱-۹۰۴-۹

حق چاپ محفوظ است.

* * *

مؤسسه انتشارات نگاه

«تأسیس ۱۳۵۲»

دفتر مرکزی: خ انقلاب، خ شهدای زاندارمری، بین خ. فخر رازی و خ. دانشگاه، پلاک ۶۳، طبقه ۵

تلفن: ۱۲-۶۶۹۷۵۷۱۱، ۸-۶۶۲۸۰۳۷۷، ۶۶۴۶۶۹۴۰، تلفکس: ۶۶۹۷۵۷۰۷

www.entesharatnegah.com info@entesharatnegah.com

Email: negahpublisher@yahoo.com

مندرجات

۵	گاهشمار
۹	شخصیت‌های مؤثر
۱۹	مدخل
۲۹	۱- ملی کردن نفت
۱۱۵	۲- مذاکرات ایران و انگلیس
۱۹۹	۳- کودتا
۲۶۹	۴- میراث
۲۹۳	نمایه

گاهشمار

انتیپان نفت به دارسی واگذار می شود.	۱۲۸۰
نفت مسجد سلیمان کشف می شود.	۱۲۸۷
شرکت نفت انگلیس و پارس (ا. پی. ا. سی.) تشکیل می شود.	۱۲۸۸
نیروی دریایی بریتانیا نفت را به عنوان سوخت خود جایگزین ذغال سنگ می کند.	۱۲۹۱
پالایشگاه آبادان افتتاح می شود.	
دولت بریتانیا اکثریت سهام شرکت نفت ایران و انگلیس را خریداری می کند.	۱۲۹۳
قرارداد واگذاری امتیاز لغو می شود.	۱۳۱۱
قرارداد جدید واگذاری امتیاز امضاء می شود.	۱۳۱۲
نام شرکت نفت انگلیس و پارس به شرکت نفت انگلیس و ایران تغییر می یابد.	۱۳۱۲
استاندارد و کیوم برای کسب امتیاز مذاکره می کند.	۱۳۲۲
شیل، سینکلر و استاندارد و کیوم برای گرفتن امتیاز مذاکره می کنند	۱۳۲۳
شوروی به دنبال امتیاز نفت است.	
توافق نفتی شوروی با قوام صورت می گیرد.	۱۳۲۵
مجلس توافق با شوروی وارد می کند.	
مذاکرات پیرامون قرار الحاقی به قرارداد ۱۳۱۲ آغاز می شود.	

- تیرماه ۱۳۲۸ نخست وزیر قرارداد الحاقی را امضاء می کند.
- مرداد ۱۳۲۸ دوره مجلس پانزدهم بدون تصویب قرارداد الحاقی پایان می یابد.
- مهرماه ۱۳۲۸ مصدق و نوزده نفر دیگر در باغ کاخ مرمر متحصن می شوند، جبهه ملی تشکیل می شود
- دیماه ۱۳۲۸ مجلس شانزدهم گشایش می یابد.
- خرداد ۱۳۲۹ کمیسیون نفت مجلس با قرارداد الحاقی مخالفت می کند.
- آبانماه ۱۳۲۹ سپهبد رزم آرا به نخست وزیری منصوب می شود.
- فروردین ماه ۱۳۳۰ رزم آراء از نو درباره قرارداد الحاقی مذاکره می کند.
- اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ رزم آراء ترور می شود.
- مهرماه ۱۳۳۰ ایران صنعت نفت اعتصاب می کنند.
- تیرماه ۱۳۳۰ مصدق به نخست وزیری منصوب می شود.
- مهرماه ۱۳۳۰ مجلس، قانون آبی شدن صنعت نفت را تصویب می کند.
- شهریورماه ۱۳۳۰ شاه، قانون ملی شدن صنعت نفت را توشیح می کند.
- مردادماه ۱۳۳۰ بریتانیا در دادگاه بین المللی فامه دعوی می کند.
- شهریورماه ۱۳۳۰ شرکت ملی نفت ایران، خود صنعت نفت را قبضه می کند.
- مهرماه ۱۳۳۰ ا.ج.ام. اس موریتیوس در آملین بکر می اندازد.
- مهرماه ۱۳۳۰ بریتانیا کشتی های نفتکش را از منطقه نفتکش می کند.
- مهرماه ۱۳۳۰ مأموریت هیئت هریمن
- شهریورماه ۱۳۳۰ مأموریت هیئت استوکس
- مهرماه ۱۳۳۰ مصدق در سازمان ملل متحد
- آبانماه ۱۳۳۰ چرچیل به نخست وزیری انتخاب می شود.
- مهرماه ۱۳۳۰ همه کارکنان شرکت نفت انگلیس و ایران کشور را ترک می کنند.
- آبانماه ۱۳۳۰ اصل چهار به ایران عرضه می شود.
- آذرماه ۱۳۳۰ مصدق رأی اعتماد می گیرد.
- آذرماه ۱۳۳۰ برخورد هایی بین حزب توده و حزب زحمتکشان روی می دهد.

هیئت اعزامی بانک بین المللی به ایران می آید.	دیماه ۱۳۳۰
کنسولگری های بریتانیا تعطیل می شوند.	
بانک بریتانیا بسته می شود	
روزنامه ها از توطئه ای علیه جان مصدق خبر می دهند.	
رأی گیری برای مجلس هفدهم آغاز می شود.	
فاطمی، وزیر خارجه، به وسیله فدائیان اسلام زخمی می شود.	بهمن ماه ۱۳۳۰
هیئت اعزامی بانک بین المللی به موفقیتی نمی رسد.	اسفند ماه ۱۳۳۰
مجلس هفدهم افتتاح می شود.	فروردین ۱۳۳۱
مصدق به لاهه می رود.	اردیبهشت ماه ۱۳۳۱
هنگام انگلیسی رزماری مصادره می شود.	خرداد ماه ۱۳۳۱
مصدق در نخست اختیارات ویژه را به مدت شش ماه می کند.	۲۳ تیرماه ۱۳۳۱
مصدق به لاهه می رود.	۲۶ تیرماه ۱۳۳۱
خیزش توده ای مردم	۳۰ تیرماه ۱۳۳۱
مصدق دوباره به نخست انتری منصوب می شود.	اول مردادماه ۱۳۳۱
آیت الله کاشانی به ریاست مجلس انتخاب می شود.	۱۶ مردادماه ۱۳۳۱
روابط دیپلماتیک ایران با بریتانیا قطع می شود.	مهرماه ۱۳۳۱
بریتانیا از همه شهروندان خود می خواهد، آنان را ترک کنند.	
مجلس دوره نمایندگی سنا را به دو سال کاهش می دهد.	
هیئت جدید اعزامی بانک بین المللی به ایران می آید.	آذرماه ۱۳۳۱
در مناطق بختیاری جنگ و درگیری آغاز می شود	بهمن ماه ۱۳۳۱
برای سرلشکر زاهدی قرار بازداشت صادر می شود.	
در مقابل خانه مصدق تظاهرات طرفداری از شاه صورت می گیرد.	نهم اسفندماه ۳۱
مصدق به مجلس پناه می برد.	
مصدق، یک سخنرانی نود دقیقه ای خطاب به ملت ایراد می کند.	اسفند ۱۳۳۱
سرلشکر افشار طوس به قتل می رسد.	فروردین ۳۲
زاهدی در مجلس بست می نشیند.	

- ۱۷ تیر ۱۳۳۲ آیزنهاور اعلام می‌کند از پرداخت هرگونه کمک به ایران خودداری خواهد کرد.
- ۲۳ تیر ۱۳۳۲ نمایندگان عضو جبهه ملی در مجلس استعفا می‌دهند.
- ۱۲ مرداد ۱۳۳۲ رفراندوم برای انحلال مجلس
- ۲۴ مرداد ۱۳۳۲ کودتای اوّل شکست می‌خورد.
- شاه به بغداد پرواز می‌کند.
- مرداد ۱۳۳۲ کودتا صورت می‌گیرد.
- ۳۰ مرداد ۱۳۳۲ شاه به ایران برمی‌گردد.
- مهرماه ۳۳ ایالات متحده ۴۵ میلیون دلار به ایران پرداخت می‌کند.
- نیکسون به ایران سفر می‌کند و با شاه گفت‌وگو می‌کند.
- مهرماه ۱۳۳۲ قرارداد نفت با انگلیس و ایران به بریتیش پترولیوم (بی. پی) تغییر نام می‌دهد.
- آبان‌ماه ۱۳۳۲ محاکمه مصدّق آغاز می‌شود.
- آذرماه ۱۳۳۲ نیکسون به ایران سفر می‌کند و با شاه گفت‌وگو می‌کند.
- سه دانشجویان دانشگاه تهران کشته می‌شوند.
- مصدق به سه سال زندان محکوم می‌شود.
- شهریور ۱۳۳۳ قرارداد نفت با کنسرسیوم افسانه‌ای می‌شود.